

NOVAMIGRA

NORMS AND VALUES IN THE
EUROPEAN MIGRATION AND REFUGEE CRISIS

July 2019 POLICY RESEARCH ALERT NO. 3

© Gordon Welters

Expertdiskussioner Sverige

Om normer och värderingar i arbetet med integration och inkludering

Författare: Brigitte Suter, Malmö universitet

This project has received funding from the European Union's
Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No. 770330.

Efter det stora inflödet av asylsökande 2015 har många frågor om normer och värderingar kommit i förgrunden i det svenska integrations- och inkluderingsarbetet. Många av de som arbetar med integration och inkludering upplever att det blivit allt viktigare för dem att kunna kommunicera och förmedla normer och värderingar i sitt dagliga arbete. Det reser många frågor om hur man bäst kommunicerar, för vidare eller argumenterar för normer och värderingar. I denna policy research alert sammanfattar vi den senaste tidens utveckling och pekar ut några områden där arbetet med normer och värderingar behöver bli bättre.

Vilken roll spelar normer och värderingar för invandrares och flyktingars integration i det svenska samhället? Och vilka normer och värderingar anses viktigast i det sammanhanget? Vilka dilemman eller konflikter upplevs inom integrationsarbetet, och hur gör de inblandade för att handskas med dessa? Vilken effekt har flyktingkrisen 2015 haft på hur värderingar hanteras i integrationsarbetet? Detta är frågor som förtjänar uppmärksamhet från politiskt och akademiskt håll.

En persons värderingar kan ses som ett uttryck för individens identitet. Värderingarna utgör samtidigt (ofta) en grund för individens handlingar. I många sammanhang är det värderingar som är drivande inom civilsamhälle och opinionsbildning. Den personal som arbetar i direkt kontakt med flyktingar motiveras själva av olika värderingar. Dessa värderingar kan ta sin utgångspunkt utifrån idéer om t.ex. det nationella, europeiska, liberala eller religiösa.

Denna policy research alert bygger på tre olika diskussioner med experter,¹ och en litteraturstudie, och pekar ut några viktiga huvudteman på integrationsområdet. Dokumentet beskriver i korthet nuvarande praxis och vilka uttryck för olika värderingar och dilemman som observerats, fokuserar sedan kortfattat på de förändringar som skett sedan det stora inflödet av asylsökande 2015, och avslutas med sju rekommendationer; tre för beslutsfattare och fyra som rör framtida forskning (inklusive finansiering).

Värderingar i integrationen: Var vi är och vart vi är på väg

Frågor som rör vilka värderingar och normer som styr samhällslivet är en mycket aktuell fråga i många yrken, och för de institutioner vars uppgift det är att förmedla värderingar (t.ex. myndigheter) och värdestyrda organisationer (i civilsamhället). Det allt större fokuset på värderingar i politikens och vardagens debatter gör att båda dessa organisationstyper behöver bli bättre på att diskutera, förmedla och genomdriva värderingar och normer i sina organisationer, samt kommunicera dem till respektive målgrupp (till exempel nyanlända flyktingar och invandrare, skolelever, medlemmar i idrottsföreningar och fritidsklubbar, för att bara nämna några).

De viktigaste värderingarna att förmedla i en svensk kontext är, enligt de experter som intervjuats, allas lika värde och jämställdhet mellan könen. Förbudet mot barnaga nämns också som en fråga som ofta diskuteras. Samtliga experter uppger även att de förmedlar allas individuella rättigheter och

¹ En presentation av dessa diskussioner och deltagande experter finns under "källor" på sidan 6.

skyldigheter enligt svensk lagstiftning. Andra värden som nämns är barmhärtighet (som en specifik form av humanism) och inkludering.

De flesta experter inom offentlig sektor lyfter fram den svenska lagstiftningen som den viktigaste källan till värderingar, inklusive skollagen samt läroplaner från förskola till vuxenutbildning (till exempel SFI). Även det internationella människorättssystemet nämns ofta. Andra källor var de olympiska värderingarna, kristna värderingar enligt Bibeln samt islam som institutionell bärare av värderingar.

Både kommunikation och konkreta handlingar (genom att vara en förebild och agera enligt organisationens övertygelser och värderingar) lyfts fram som två av de viktigaste sätten att förmedla värderingar.

Generella utmaningar som diskuteras inom värderingsorienterad integration och inkludering

En diskussion handlade om hur detaljerade riktlinjerna för vad som är "rätt och fel" bör vara. Vissa experter efterfrågar bättre utbildningsstöd för situationer där värderingar krockar i känsliga frågor, medan andra insisterar på att sådana frågor bör hanteras individuellt från fall till fall. Generellt var många eniga om att deras anställda, medlemmar och frivilliga behöver få en bättre förståelse för samhällets normer och värderingar. Många känner därför ett behov av att ordna fler utbildningstillfällen för dessa medarbetare, medlemmar eller frivilliga, även för att lära sig nya sätt att argumentera, där frågor om normer och värderingar blir mer explicita.

En annan punkt det reflekterades över är att många värderingar som betraktas som centrala i det svenska samhället (till exempel allas lika värde och jämställdhet mellan könen) är en idealversion av det svenska samhället som inte alltid motsvarar verkligheten - särskilt inte för de som upplever rasism och diskriminering. Förmedling av idealbilder riskerar även att producera negativa attityder mot just de värderingar man avser att förmedla (Abdullah 2017).

Många betonar även vikten av (förtroendebaserade) sociala möten för att förstå och till slut uppriktigt omfamna värderingarna i fråga. Värderingar har ofta en stark emotionell koppling, vilket gör att det inte är tillräckligt att bara lära sig om värderingarna för att ta dem till sig. Man noterar även att dessa sociala möten blir fler med tiden - desto bättre färdigheterna i det svenska språket blir.

Specifika utmaningar i och med det stora antalet asylsökande som anlände 2015

Under 2015 ansökte nästan 163 000 personer om asyl, vilket var över fem gånger fler än tidigare år (EMN 2016). Den genomsnittliga handläggningstiden under 2016 var 328 dagar vilket gjorde att konsekvenserna av föregående årets stora antalet asylsökande även gjorde sig påmind under dem efterföljande åren (EMN 2016). 2016 fick över 150 000 personer sitt första uppehållstillstånd i Sverige (asyl, familjeanknytning, arbetskraftsinvandring och studier sammantaget). Detta var en ökning med 32% jämfört med 2015, då 114 471 personer fick sitt första uppehållstillstånd i Sverige. Bland de specifika utmaningar som noterades i och med den situationen är följande:

Vissa civilsamhällesorganisationer, som är beroende av ett stort antal volontärer, upplevde en ostadigare värdegrund hos en del medlemmar (till exempel gällande principen om allas lika värde). Under ankomststoppen hösten 2015 och dess efterdyningarna uppstod många utmanande situationer och svåra värderingssamtal med både medlemmar och asylsökande. Många av dessa samtal hade sin orsak i negativa stereotyper om motparten, i en del stereotypa representationer och i frågan om inkludering och vem som förtjänar vad.

Den längre handläggningstiden för asylärenden efter 2015 gjorde att det tog längre tid att få kontakt med officiella integrationsorgan, såsom SFI och samhällsorientering. Flera experter upplevde att nyanlända fick för mycket information om det svenska samhället och värderingar från icke-officiella källor (ofta personer från det egna landet). Experternas åsikt var att sådan information ofta är felaktig och leder till fördomar om det svenska samhället - särskilt om familjevärderingar och könsroller - som är svåra att korrigera i efterhand. Experterna uppskattade därför de tidiga integrationsåtgärder med språkutbildning och samhällsorientering under asylperioden som infördes 2015. De ses som ett värdefullt verktyg för att i möjligaste mån förebygga missuppfattningar om det nya samhället.

Slutsatser och rekommendationer

De inbjudna deltagarna, som kommer från 13 olika institutioner och organisationer på lokal, regional och nationell nivå, bekräftar att frågan om värderingar och normer i integrationsarbetet blivit allt viktigare sedan 2015. Många hänvisar till ökad användning av "värderingsspråk" på myndighetsnivå, och uppger även att normer och värderingar blivit en viktig fråga i deras vardagliga arbete med integration och inkludering. Denna värdebaserade terminologi är dock av sent datum i den svenska politiska och offentliga diskursen, och många uttrycker därför en viss osäkerhet inför situationer där värderingar och normer ska diskuteras. Det här dokumentet avslutas med sju rekommendationer. Tre av dem riktar sig direkt till beslutsfattare och integrationsutövare, och fyra utgör rekommendationer om framtida forskning, inklusive forskningsfinansiering.

Rekommendationer till beslutsfattare och integrationsutövare:

1. Fler tidiga integrationsåtgärder och/eller kortare ansökningsprocess för asylsökande

Kort tid från ankomst i Sverige till att lära sig om normer och värderingar i samhället anses vara viktigt av alla experter. Därför uppskattas tidiga insatser för asylsökande. Samtidigt är det angelägen att korta handläggningstiden för asylärenden så att nyanlända får information om det svenska samhället från officiella institutioner så snabbt som möjligt.

2. Tillhandahålla eller ge stöd åt mötesplatser

Att skapa möten med det svenska samhället anses avgörande för att kunna få en personlig förståelse av det svenska samhällets viktigaste värderingar, och så småningom omfamna dem. Att träffa och umgås med vanliga svenskar anses viktigt för att kunna förstå, och längre fram anamma och praktisera dessa värderingar på ett självklart sätt.

3. Utforma evidensbaserade policyer och metoder

Tätt samarbete med den akademiska sektorn krävs för att utforma policy och utarbeta arbetsmetoder. Policy och arbetsmetoder bör ta sin utgångspunkt i forskningsbaserad evidens för att nå det avsedda målet (se även Schlierkamp och Gördemann 2019 samt Ruhs et al. 2019).

Rekommendationer för initiering och stöd av ytterligare forskning:

Experterna och den akademiska litteraturen pekar ut ett antal luckor i forskningen som bör fyllas ut för mer välinformerade politiska beslut. Dessa luckor handlar om hur värderingar överförs, utbildning av värdeaktörer, hur värden förändras och hur tid påverkar samhällsbyggandet och därmed integrationen.

4. Finansiera forskning om hur värderingar överförs, särskilt i integrationsutbildning riktad till invandrare

Forskningen bör i synnerhet fokusera på steget från att värderingar förmedlas till att de omfamnas. Man behöver studera hur värderingar kan överföras utan att förmedla orealistiska idealbilder som kan leda till besvikelse, känslor av misslyckande och en vägran att acceptera värderingarna.

5. Finansiera forskning om hur värderingsagenter kan stödjas för att förmedla värderingar och normer

Vissa experter efterfrågar fler riktlinjer om hur dilemman och konfliktsituationer bör hanteras, medan andra föredrar att lösa problemen från fall till fall. Vissa experter nämner till exempel situationer där konflikter uppstår på grund av skillnader i värderingar mellan kursinnehållet och studentens eget perspektiv. Oavsett vilken strategi man föredrar bör värdeaktörerna få förutsättning att bli bättre på att diskutera och reflektera kring normer och värderingar. Här kan forskningen spela en viktig roll; t.ex. genom att ta fram utbildningsmoduler baserat på empirisk evidens och teoretiska ramverk.

6. Finansiera forskning om hur värderingar förändras hos individer

Vissa socialvetenskapliga traditioner menar att värderingar överförs i en tidig socialiseringsfas och därför är svåra att förändra i vuxen ålder. Andra ser möjligheter att förändra värderingar i en viss utsträckning. Det är dock ovanligt med studier som undersöker frågan specifikt i samband med migration (undantag är Norris and Puranen 2019; Puranen 2019). Forskningen bör stärka vår förståelse för hur och under vilka omständigheter värderingar kan förändras i vuxen ålder, speciellt i relation till migration.

7. Finansiera forskning om tid och tidslighet i integrationsprocessen

Forskning om tidens betydelse för integrationen och samhällsbyggandet är ovanlig. Både de få befintliga studierna (Bastian 2011; Griffiths, Rogers och Anderson 2013) och experternas upplevelser pekar dock på att individers utvecklingen av en känsla av tillhörighet erfordrar en viss tid. Detta är en avgörande integrationsaspekt som inte har utforskats tillräckligt. Det finns alltså ett tydligt behov av att avsätta resurser till forskning som studerar tidens roll i att bygga och upprätthålla fungerande samhällsgemenskaper.

Källor

Expertmöten: I december 2018 och i januari 2019 hölls en serie på tre möten under rubriken 'NOVAMIGRA Brain Storming Sessions' om den roll som värderingar och normer spelar i integrationsprocessen.

Syftet var att diskutera den högst aktuella men även omstridda frågan om vilken roll värderingar och normer spelar både i flyktingars och migranternas integrationsprocess och i samhället i stort, samt lyfta fram relevanta och särskilt viktiga problem. I samtliga tre diskussioner tillämpades de så kallade "Chatham House Rules". Enligt dessa regler ska talarens anonymitet säkras och insamlad information får inte knytas till någon talare. Syftet är att i möjligaste mån åstadkomma en öppen och informell diskussion.

- Det första diskussionsmötet anordnades den 4 december 2018 på Malmö universitet i samarbete med projektet PYMOIG (Public opinion, mobilisations and policies concerning asylum seekers and refugees in anti-immigrant times), finansierat av BRAIN-be (Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks).
- Möte nummer två ägde rum den 10 december 2018 under Vaxjödagarna (anordnat av Region Kronoberg), en tvådagarskonferens med deltagande av svenska yrkesverksamma personer och en del forskare inom fältet migration och integration.
- Det tredje diskussionsmötet, slutligen, hölls i form av ett brainstorming möte på Malmö universitet den 25 januari 2019, och sammanförde experter från både det offentliga och det civila Sverige, samtliga praktiskt verksamma antingen inom integration av flyktingar eller immigranter eller inom samhällsintegration i vidare bemärkelse. Mötet anordnades i samarbete med forskare från det EU-finansierade projektet NIEM (The National Information Exchange Model). Migrationsforskare från Malmö universitet deltog i diskussionen.

De medverkande experterna representerade SFI (Svenska för Invandrare), Migrationsverket, Vuxenutbildningen, UNHCR, några kommuner, MILSA utbildningsplattform för samhälls- och hälsokommunikation, och även Riksidrottsförbundet, Svenska kyrkan, ett studieförbund, en organisation med och för ensamkommande flyktingbarn (*Ensamkommandes förbund*), Röda korset, Malmö universitet, och ett privat företag (Aleris) som tillhandahåller boende och vård för ensamkommande flyktingbarn. Totalt deltog tjugo representanter.

Andra källor:

Abdulla, Afrah (2017) *Readiness or resistance? Newly arrived adult migrants' experiences, meaning making, and learning in Sweden*, PhD Dissertation, Linköping Studies in Behavioural Science, No 203.

Bastian, Michelle (2014) "Time and community: A scoping study", *Time and Society*, 23(2), 137-166.

European Commission (EC) (2005) "A Common Agenda for Integration Framework for the Integration of Third-Country Nationals in the European Union" COM(2005) 389 final Communication From The Commission To The Council, The European Parliament, The European Economic And Social Committee

And The Committee Of The Regions, online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0389&from=en>

European Migration Network (EMN) (2016) Country Fact Sheet Sweden. European Migration Network. Online: http://www.emnsweden.se/download/18.5bc6881815e14db6750733/1504092553617/EMN_Sweden_country_factsheet_2016_en.pdf

Griffiths, Melanie, Rogers, Ali and Anderson, Bridget (2013) "Migration, Time and Temporalities: Review and Prospect", *COMPAS Research Resources Paper*. Online: https://www.compas.ox.ac.uk/wp-content/uploads/RR-2013-Migration_Time_Temporalities.pdf

Norris, Pippa and Puranen, Bi 2019: *Migrant Hygge. To Feel At Home in a Cold Climate*. https://www.iffs.se/media/22599/wp_hygge.pdf

Puranen, Bi (2019) *Med migranternas röst– så tänker 6516 utrikesfödda om att leva i Sverige*, Forum för levande historia, https://www.iffs.se/media/22602/medmigranternasrost_presentation.pdf.

Ruhs, Martin, Tamas, Kristof and Palme, Joakim (2019) *Bridging the Gaps. Linking Research to Public Debates and Policy-Making on Migration and Integration*. Oxford University Press.

Schlierkamp, Berit and Gördemann, Johanna (2019) *True to its Values? The Road ahead in Europe's Migration and Refugee Policy*. 1st NOVAMIGRA Policy Dialogue. Online: https://novamigra.eu/index.php?c=50_publications.

About NOVAMIGRA

Several, partly interconnected crises have profoundly challenged the European project in recent years. In particular, reactions to the arrival of 1.25 million refugees in 2015 called into question the idea(l) of a unified Europe. What is the impact of the so-called migration and refugee crisis on the normative foundations and values of the European Union? And what will the EU stand for in the future?

NOVAMIGRA studies these questions with a unique combination of social scientific analysis, legal and philosophical normative reconstruction and theory.

This project:

- Develops a precise descriptive and normative understanding of the current “value crisis”;
- Assesses possible evolutions of European values; and
- Considers Europe’s future in light of rights, norms and values that could contribute to overcoming the crises.

The project is funded with around 2.5 million Euros under the European Union’s Horizon 2020 research and innovation programme for a period of three years.

NOVAMIGRA Consortium

University of Duisburg-Essen (Germany)

Head of team: Prof. Dr. Andreas Niederberger (NOVAMIGRA Coordinator), Prof. Dr. Volker M. Heins

Hellenic Foundation for European and Foreign Policy ELIAMEP (Greece)

Head of team: Dr. Angeliki Dimitriadi

John Wesley Theological College Budapest (Hungary)

Head of team: Dr. Éva Gedő, Prof. Dr. Péter Tibor Nagy

Malmö University (Sweden)

Head of team: Dr. Brigitte Suter, Assoc. Prof. Dr. Christian Fernández

University of Milan (Italy)

Head of team: Prof. Dr. Alessandra Facchi, Assoc. Prof. Dr. Nicola Riva

University Paris 1 Panthéon-Sorbonne (France)

Head of team: Assoc. Prof. Dr. Isabelle Aubert, Assoc. Prof. Dr. Sophie Guérard de Latour

Adam Mickiewicz University in Poznań (Poland)

Head of team: Dr. Izabella Main, Dr. Elżbieta M. Goździak

Utrecht University (Netherlands)

Head of team: Prof. Dr. Marcus Düwell, Dr. Jos Philips

Northwestern University (USA)

Head of team: Prof. Dr. Galya Ben-Arieh

DuEPublico

Duisburg-Essen Publications online

UNIVERSITÄT
DUISBURG
ESSEN

Offen im Denken

ub | universitäts
bibliothek

This text is made available via DuEPublico, the institutional repository of the University of Duisburg-Essen. This version may eventually differ from another version distributed by a commercial publisher.

DOI: 10.17185/duepublico/74683

URN: urn:nbn:de:hbz:464-20210809-173348-5

NoVaMigra - Policy Research Alert No. 3, **Swedish translation.**

The English version may be found at: <https://doi.org/10.17185/duepublico/70361>

This work may be used under a Creative Commons Attribution - NonCommercial - NoDerivatives 4.0 License (CC BY-NC-ND 4.0).

License

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDeriv 4.0 Unported License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Disclaimer

This work only reflects the author's view. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information it contains.